

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel./fax: 286 840 129
E-mail: gabriela.samanova@soc.cas.cz

Morálka politiků a vliv na politické rozhodování – březen 2011

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2011, v11-03</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>7. 3. – 14. 3. 2011</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1306</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PD.6, PD.7, PD.8, PS.19</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>14. dubna 2011</i>
<i>Zpracovala:</i>	<i>Gabriela Šamanová</i>

V březnovém šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., zjišťovalo názory veřejnosti na to, do jaké míry různé instituce a skupiny obyvatel ovlivňují rozhodování politiků¹. Dále bylo zkoumáno, jak přísně by podle občanů měla být posuzována morálka politiků² a podle jakých kritérií by mělo být posuzováno jejich jednání³. Další blok otázek byl více konkrétní a zjišťoval, kvůli kterým z vybraných prohřešků by měl politik odstoupit ze své funkce⁴. **Data byla sbírána v první polovině března, proto se do výsledků výzkumu nemohly promítnout události spojené se situací ve vládní koalici.**

¹ Znění otázky: „Jak moc podle Vašeho názoru ovlivňují rozhodování politiků a) média, b) občané, c) voliči vlastní strany, d) úplatky a korupce, e) průzkumy veřejného mínění, f) stávky a demonstrace, g) zájmové skupiny a lobby, i) vědci a odborníci.“ Škála: 1 = v nejvyšší míře; 7 = vůbec ne.

² Znění otázky: „Přečtu Vám rozhovor tří lidí o tom, jaká by měla být morálka našich politiků. Který z těchto názorů je Vám nejbližší? a) morálka politiků má být posuzována přísněji než u ostatních, protože v politice mají být jen ti nejlepší, b) pro politiky platí stejná morálka jako pro všechny ostatní, c) politici se často dostávají do obtížných situací a lidé by jim měli leccos odpustit.“

³ Znění otázky: „Domníváte se, že politici by měli být hodnoceni: a) pouze podle toho, jak jednají ve své profesi, b) nebo i podle jejich soukromého života?“

⁴ Znění otázky: „V minulosti se objevila řada případů, kdy někteří čelní politici byli vyzýváni jinými politiky, novináři nebo i částí veřejnosti k tomu, aby odstoupili ze svých funkcí kvůli různým problémům, které se objevily v souvislosti s jejich jménem. Rádi bychom obecně věděli, jaké problémy jsou podle Vás slučitelné s výkonem vysoké funkce v politice a jaké by naopak měly vést k rezignaci příslušného politika. Myslíte si, že by ze své funkce měl odstoupit politik, který:“ (viz graf 3 nebo tabulku 3).

Největší vliv na rozhodování politiků je připisován „úplatkům a korupci“ a na druhém místě „zájmovým skupinám a lobby“. Dále mají podle mínění oslovených občanů vliv na rozhodování politiků „médiá“ a „stávky a demonstrace“. Podle názoru dotázaných se v další řadě politici orientují podle „voličů vlastní strany“. Relativně malý vliv je přisuzován „průzkumům veřejného mínění“, „vědcům a odborníkům“ a zejména „občanům“. U poslední jmenované položky zhruba pětina (19 %) dotázaných uvedla známku 7, tedy vůbec žádný vliv (viz tabulka 1).

Tab. 1: Mínění o vlivu institucí a skupin obyvatel na rozhodování politiků (v %)

	1= v nejvyšší míře	2	3	4	5	6	7= vůbec ne
Úplatky a korupce	32	31	20	8	4	2	1
Zájmové skupiny a lobby	21	26	22	13	6	3	3
Média	9	16	26	20	12	7	6
Stávky a demonstrace	5	16	25	23	16	8	6
Voliči vlastní strany	5	16	23	22	16	9	7
Průzkumy veřejného mínění	3	10	21	23	17	11	10
Vědci a odborníci	2	8	21	25	17	12	8
Občané	2	6	16	20	19	16	19

Pozn.: Dopočet do 100 % v řádku tvoří odpovědi „nevím“.

Tabulka 2 nabízí časové srovnání pomocí průměrných hodnocení vlivu jednotlivých položek na rozhodování politiků. Čím nižší číslo, tím větší vliv na rozhodování politiků je veřejností přisuzován dané položce.

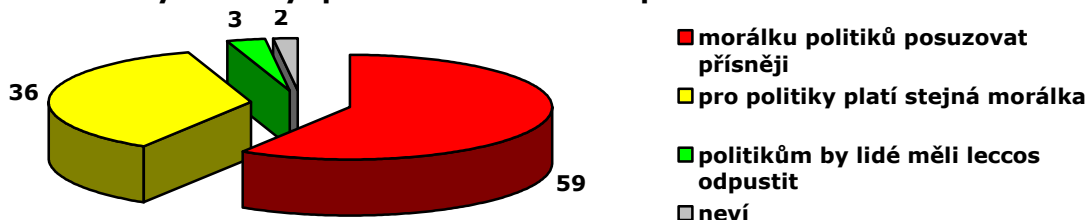
Tab. 2: Mínění o vlivu institucí a skupin obyvatel na rozhodování politiků – časové srovnání (průměrné hodnocení)

	1/02	6/03	6/05	3/07	3/08	3/09	3/10	3/11
Úplatky a korupce	2,78	2,67	2,56	2,50	2,39	2,35	2,32	2,29
Zájmové skupiny a lobby	2,82	3,29	3,24	3,02	2,84	2,97	2,99	2,77
Média	3,59	3,57	3,59	3,57	3,97	3,82	3,76	3,56
Stávky a demonstrace	3,80	4,02	4,30	4,54	4,17	4,15	3,91	3,77
Voliči vlastní strany	-	3,51	3,87	3,82	3,90	3,96	3,96	3,84
Průzkumy veřejného mínění	4,35	4,26	4,33	4,35	4,34	4,31	4,22	4,18
Vědci a odborníci	-	-	-	-	4,33	4,25	4,54	4,24
Občané	4,90	4,71	4,91	4,90	5,04	4,93	4,94	4,77

Pozn.: Čím nižší číslo, tím větší vliv na rozhodování politiků je veřejností přisuzován dané položce. Do analýzy nebyly zahrnuty odpovědi „nevím“.

Podle přesvědčivé většiny dotázaných má být morálka politiků posuzována přísněji než u ostatních, protože v politice mají být jen ti nejlepší. S tímto výrokem souhlasilo 59 % respondentů. Zhruba třetina účastníků výzkumu se domnívala, že pro politiky platí stejná morálka jako pro všechny ostatní. Pouze 3 % oslovených občanů podpořily souhlasem výrok, že politici se často dostávají do obtížných situací a lidé by jim měli leccos odpustit. Názorný přehled výsledků přináší graf 1.

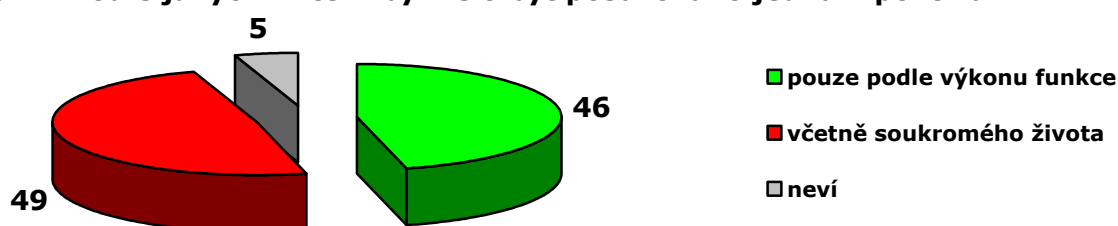
Graf 1: Jak by měla být posuzována morálka politiků?

K přísnějšímu hodnocení politiků tíhnou častěji starší lidé. Ve věkové kategorii nad 60 let by politiky hodnotilo přísněji 68 % dotázaných, oproti 47 % v případě respondentů mladších 30 let.

Četnosti odpovědí na otázku, zda by mělo být jednání politiků hodnoceno pouze podle výkonu veřejné funkce nebo zda by mělo zahrnovat i soukromý život přináší graf 2.

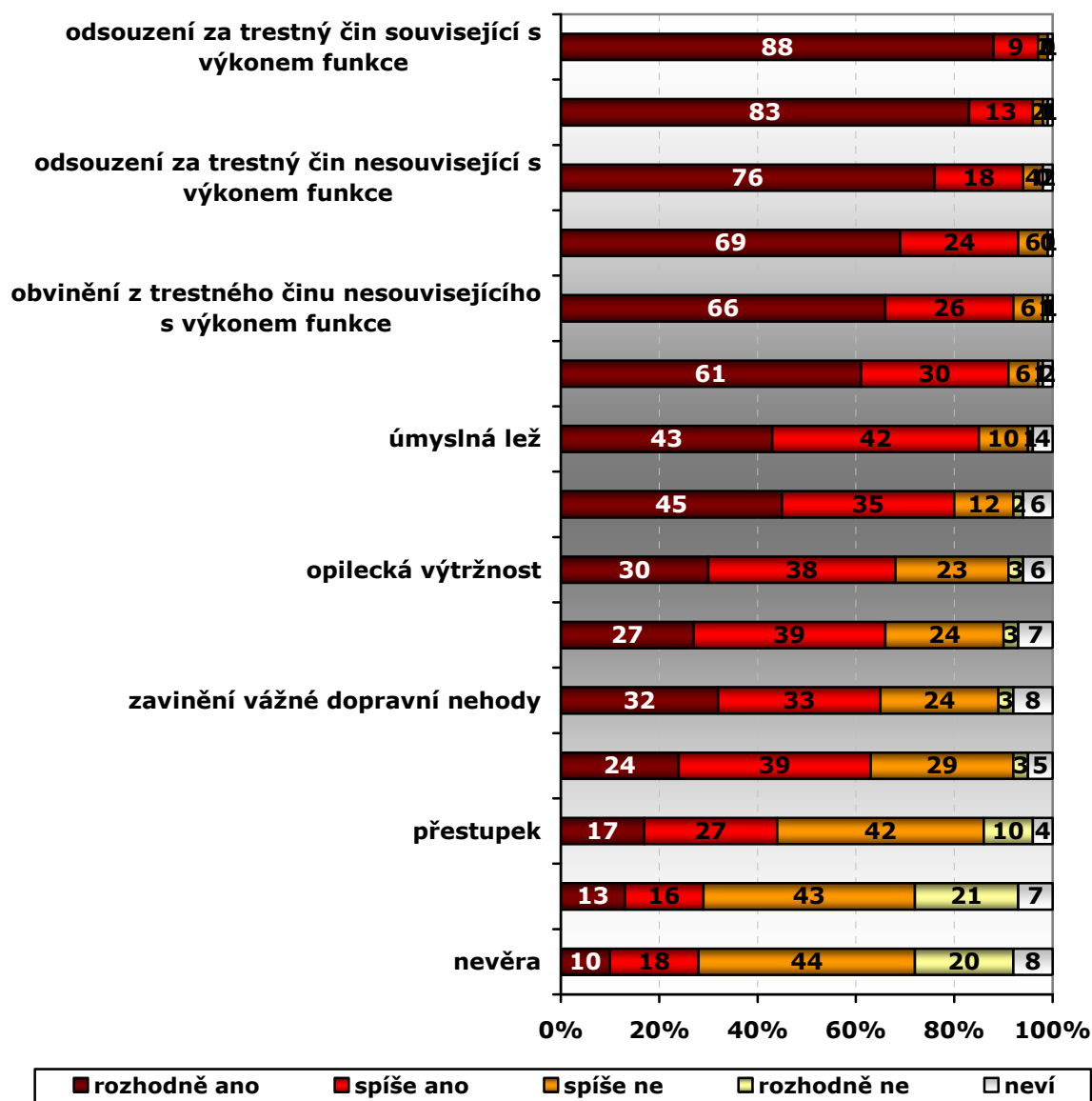
Graf 2: Podle jakých kritérií by mělo být posuzováno jednání politiků?

Toto téma dělí veřejnost na dvě stejně velké skupiny (rozdíl tří procentních bodů nepřesahuje rámec statistické chyby). Pokud si odmyslíme 5 % nerozhodnutých, je polovina dotázaných toho mínění, že politici by měli být hodnoceni nejen podle výkonu své funkce, ale také podle soukromého života. Druhá polovina dotázaných by se při hodnocení omezila pouze na výkon politické funkce.

Názor, že by měl být politik hodnocen nejen podle výkonu funkce, ale rovněž podle soukromého života zastávají nejčastěji lidé starší šedesáti let. Pouze podle jednání ve své profesi by politiky hodnotili častěji lidé z nejmladší věkové skupiny do 30 let a lidé s dobrou životní úrovní.

Graf 3: Kdy by měl politik odstoupit ze své funkce?

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre součtu odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“.

Důvody pro odstoupení politiků jsou vcelku logicky vázány zejména na trestnou činnost. Přebývá názor, že dotýčný by měl odstoupit nejen v souvislosti s prokázanou trestnou činností (97 % „rozhodně + spíše ano“), ale také v situaci, kdy je z trestné činnosti pouze obviněn (96 %), případně pokud prokazatelně spáchal jakýkoliv trestný čin (94 %). Naopak o poznání smířlivěji se dotázaní staví k nevěře, kterou by prominulo 64 % dotázaných („spíše + rozhodně neměl odstoupit“) a trestné činnosti příbuzných politika (64 %).

Z výsledků je patrné, že postoje lidí k etickým aspektům výkonu politické funkce zůstávají vcelku konzistentní. Přehled srovnání s předchozími výzkumy nabízí tabulka 3.

Tabulka 3: Důvody pro odstoupení z politické funkce, souhlasné odpovědi (v %)

	březen 2005	březen 2007	březen 2009	březen 2011
odsouzení za trestný čin související s výkonem funkce	97	98	97	97
obvinění z trestného činu souvisejícího s výkonem funkce	95	95	96	96
odsouzení za trestný čin nesouvisející s výkonem funkce	96	96	96	94
neoprávněné užívání titulu	90	87	87	93
obvinění z trestného činu nesouvisejícího s výkonem funkce	90	93	94	92
veřejná spojitost s trestnou činností	89	88	92	91
úmyslná lež	82	87	86	85
nevyjasněné finance, majetek	76	72	79	80
opilecká výtržnost	78	74	75	68
odsouzení pro pomluvu	69	67	70	66
zavinění vážné dopravní nehody	74	70	70	65
nevhodné chování, vulgarismy	64	64	69	63
přestupek	45	44	46	44
trestná činnost příbuzného	40	27	34	29
nevěra	26	31	35	28

Pozn.: Důvody jsou řazeny sestupně podle podílu souhlasných odpovědí v roce 2011.